

Van de redactie – Redactioneel

In haar recente afscheidsrede als hoogleraar politieke geschiedenis aan de VU boog voormalig KNHG-voorzitter Susan Legêne zich over de vraag wat ‘vrede hebben met het verleden’ betekent in deze turbulente tijden waarin wij op wereldschaal een terugkeer zien naar het principe van het recht van de sterkste. Ze wees erop dat gevoelens van verzoening en conflict ten opzichte van onze geschiedenis elkaar niet opvolgen, maar gelijktijdig bestaan, zeker nu een opeenstapeling van crisismomenten het nagenoeg onmogelijk maakt om vast te houden aan een geloof in historische vooruitgang. Over dat laatste haalde zij Walter Benjamin aan, die in 1940 schreef: ‘De verwondering over het feit dat de dingen die wij meemaken in de twintigste eeuw “nog” mogelijk zijn [...] staat niet aan de wieg van een inzicht, behalve misschien, dat de voorstelling van geschiedenis waaruit zij voortkomt, onhoudbaar is.’

Jelle Lammerts van Bueren brengt ons in zijn artikel “‘A Foreign Plant’: Citizen-Initiated Referendums and Democratic Conceptualisations in the Netherlands, 1966-1999’ terug naar een recent verleden, waarin de Nederlandse parlementaire democratie werd bevraagd met het doel haar te versterken, niet haar buitenspel te zetten. Hij laat zien hoe voorstanders van de invoering van referenda hoopten dat dit middel een aanvulling zou vormen op de indirecte democratie, en daarmee de gepercipieerde kloof tussen burger en politiek zou kunnen verkleinen. Hoewel concrete initiatieven voor de invoering van het referendum werden genomen in de context van opkomend onbehagen en sociale bewegingen, werden zij in de praktijk toch vooral ingezet voor het versterken van campagnes rond specifieke thema’s, zoals die tegen de plaatsing van Amerikaanse nucleaire wapens op Nederlands grondgebied. Interessant genoeg was er al in de vroege jaren tachtig een moment waarop een uitgesproken antidemocratische partij het middel van het referendum naar haar eigen hand hoopte te kunnen zetten. De uiterst rechtse Centruumpartij voerde toen campagne voor een referendum over migratie, en zette daarmee alvast de toon voor een politiek geluid dat vier decennia later, ook zonder ingrijpende bestuurlijke hervormingen, alomtegenwoordig is.

Nina Geerdink en Victoria Nyst bieden in “‘A Young Virgin of Great Hopes’: Agency, Belonging, and the Display of Deaf Hester Koolaart (1683-1731) and her Speaking in the Republic of Letters and Beyond’ nieuwe inzichten in het leven van de doofgeboren Hester Koolaart. Onder begeleiding van haar leraar Johann Conrad Ammann verwierf Koolaart grote internationale bekendheid als voorbeeld van succesvol dovenonderwijs. Haar spraakvermogen maakte haar zelfs tot een toeristische trekpleister. Het artikel geeft een zeldzaam inkijkje in het leven en de handelingsruimte van een representant van een groep die over het algemeen nog weinig beschreven wordt. Ondanks de beperkingen van het bronnenmateriaal weten de auteurs uit de mal te breken van het uitsluitend schrijven over individuen met een beperking door de ogen van hun aanschouwers.

Eveline Buchheim en Ralf Futselaar beschreven in hun boek *Uit zorg verdreven. Het Nederlandse krankzinnigenwezen tijdens de Tweede Wereldoorlog* (2023) een verleden waarmee men niet makkelijk tot verzoening kan komen. Dat bleek onder andere uit het recensieartikel over dit boek dat Cecile Aan de Stegge, Lucie Beaufort, Rense Schuurmans en John Stienen eerder in *BMGN – Low Countries Historical Review* publiceerden, en een ingezonden brief van de voormalige voorzitter van de Stichting Vergeten Slachtoffers, Armand Höppener. In hun repliek in het voorliggende nummer bieden Buchheim en Futselaar hun critici weerwoord, waarbij zij ingaan op belangrijke vragen over methodes, empathie, empirie en onafhankelijkheid bij het verrichten van onderzoek in opdracht naar gevoelige historische onderwerpen.

Op 22 januari van dit jaar ontving Sander Govaerts de Low Countries History Award voor het beste artikel dat doorheen de afgelopen drie jaar in *BMGN – LCHR* is gepubliceerd. Hij ontving deze prijs voor zijn artikel 'Wolves and Warfare in the History of the Low Countries, 1000-1800', dat verscheen in nummer 1 van 2022. Het juryrapport roemde Govaerts' bijdrage als 'een rijke milieugeschiedenis over de aanwezigheid van wolven in het landschap van de Lage Landen, en van de langdurige publieke associatie van wolven met crises en oorlog.' Als lid van de jury maakte ook de Leidse hoogleraar stadsgeschiedenis Manon van der Heijden haar entree bij het tijdschrift. We zijn verheugd te melden dat zij vanaf dit nummer deel uitmaakt van onze redactie.

Namens de redactie,
PEPIJN BRANDON

From the editors – Editorial

In her recent valedictory lecture as Professor of Political History at the VU, former chair of the Royal Netherlands Historical Society (KNHG) Susan Legêne asks what 'making peace with the past' means in these turbulent times in which we are witnessing a return to the principle that 'might makes right' on a global scale. She pointed out that feelings of reconciliation and conflict in relation to our history do not arise sequentially, but exist simultaneously, especially now, as a rapid succession of crises makes it almost impossible to sustain a belief in historical progress. On the latter she cited Walter Benjamin, who in 1940 wrote: 'The current amazement that the things we are experiencing are "still" possible in the twentieth century [...] is not the beginning of knowledge – unless it is the knowledge that the view of history which gives rise to it is untenable.'

Jelle Lammerts van Bueren's article "'A Foreign Plant': Citizen-Initiated Referendums and Democratic Conceptualisations in the Netherlands, 1966-1999' transports us to a recent past, when Dutch parliamentary democracy was questioned in order to strengthen it, rather than to put it out of business. He shows that proponents of the introduction of the referendum hoped that this measure would form an addition to indirect democracy, and would diminish the perceived distance between politics and ordinary citizens. Although concrete initiatives to initiate referendums emerged in the context of social unease and protest movements, in practice they were primarily used to strengthen campaigns around

specific themes, such as the placement of American nuclear weapons on Dutch soil. It is interesting to note that already in the early 1980s, there was a moment when an explicitly anti-democratic party attempted to appropriate the instrument of the referendum for its own purposes. The far-right Centre Party (Centrumpartij) argued for a referendum on migration, foreshadowing a type of politics that, four decades later, has become omnipresent – even without drastic reforms to the structure of the political system.

In “‘A Young Virgin of Great Hopes’: Agency, Belonging, and the Display of Deaf Hester Koolaart (1683-1731) and her Speaking in the Republic of Letters and Beyond’, Nina Geerdink and Victoria Nyst offer new insights into the life of Hester Koolaart, who was born deaf. Koolaart became internationally famous under the tutelage of her teacher Johann Conrad Ammann. Her ability to speak even turned her into a ‘touristic attraction’ of sorts. The article provides a rare glimpse into the life of, and the room for agency available to, a woman representing a group that remains severely understudied. Despite the limitations of the source material, the authors manage to break the mould of writing about people with disabilities only through the eyes of spectators.

In their 2023 book *Uit zorg verdreven. Het Nederlandse krankzinnigenwezen tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Eveline Buchheim and Ralf Futselaar address a past with which one cannot easily make peace. This difficulty was also evident in the review article on this book by Cecile Aan de Stegge, Lucie Beaufort, Rense Schuurmans and John Stienen published in a previous issue of *BMGN – Low Countries Historical Review*, as well as in a letter to the editors written by the former chair of the Stichting Vergeten Slachtoffers (Foundation for Forgotten Victims) Armand Höppener. In their reply in the present issue, Buchheim and Futselaar respond to their critics, and, in doing so, address questions about methods, empathy, empirical research, and scholarly independence – issues that play central roles in commissioned research on sensitive historical topics.

On 22 January of this year, Sander Govaerts received the Low Countries History Award for the best article published in *BMGN – LCHR* over the past three years. He received the award for his article ‘Wolves and Warfare in the History of the Low Countries, 1000-1800’, published in issue 1 of 2022. The jury report praised Govaerts’ contribution for offering ‘a rich environmental history of the presence of wolves in the Low Countries landscape, and the longstanding association of wolves in the public eye with crises and warfare’. As member of the jury, Manon van der Heijden, Professor of Urban History at Leiden University, made her first appearance for the journal. We are happy to announce that, as of this issue, she has joined our editorial board.

On behalf of the editorial board,
PEPIJN BRANDON